

IN FLANDERS
FIELDS MUSEUM

PERSMAP SCARS OF WAR

INHOUD

Scars of War

1. De openluchttentoonstelling
2. Het pedagogische project
3. De informatieve website
4. Allerhande activiteiten

Feiten en cijfers over niet-ontploft oorlogstuig

1. In de Westhoek
2. In de wereld

Twee overlevenden: Mina en Maité

Scars of War

Vanna en Maité waren allebei 8 jaar toen een achtergebleven bom hen voor het leven verminkte. Bij Vanna gebeurde het op haar boerderij in Cambodja, bij Maité rond een kampvuur in Vlaanderen...

In de Westhoek worden, bijna een eeuw na de Eerste Wereldoorlog, nog steeds tien explosieven per dag gevonden. In Laos liggen ruim 30 jaar na de bombardementen nog altijd 14 stuks clustermunitie per inwoner. Achtergebleven niet-ontploft oorlogstuig - zoals landmijnen en clusterbommen - vormt vele jaren na een conflict een blijvende bedreiging voor de lokale bevolking (ter illustratie: 98% van de geregistreerde slachtoffers van clustermunitie zijn gewone burgers).

Om de overlevenden en slachtoffers van niet-ontploft oorlogstuig een stem en een gezicht te geven, hebben het In Flanders Fields Museum en Handicap International de handen in elkaar geslagen. Het gezamenlijke project **Scars of War** legt een link tussen actuele conflicten in de wereld, waar landmijnen en clustermunitie worden gebruikt, en de impact van niet-ontploffte munitie uit de Eerste Wereldoorlog in de Westhoek. Scars of War legt pijnlijke parallellen bloot, zowel historisch (vroeger en nu) als geografisch (hier en elders).

Een oorlog laat vele jaren later nog littekens na. Scars of War wil die vaak vergeten strijd in de aandacht brengen.

Scars of War kwam tot stand dankzij steun van het Vlaams Agentschap voor Internationale Samenwerking (VAIS) van de Vlaamse Overheid.

Scars of War heeft verschillende luiken

1. Een rondreizende openluchttentoonstelling
2. Een pedagogisch project
3. Een informatieve website
4. Allerhande activiteiten

1. Een rondreizende tentoonstelling

Scars of War is een rondreizende openluchttentoonstelling: op 12 grote, verlichte consoles wordt telkens een aspect van littekens van oorlog getoond. Hierbij krijg je enerzijds unieke archiefbeelden te zien, anderzijds zijn er actuele foto's van de gerenommeerde Belgische fotografen Tim Dirven, Gaël Turine en John Vinck. De tentoonstelling is naar aanleiding van Elf November het eerst in Ieper te zien. Daarna reist de tentoonstelling rond. Steden kunnen de expo dan boeken, dit in samenwerking met scholen die tegelijk gebruik kunnen maken van de pedagogische tools.

Je kunt beelden van de tentoonstelling downloaden via de link

<http://www.scarsofwar.be/persfoto/>

De twaalf thema's

De openluchttentoonstelling omvat twaalf verlichte consoles die telkens een ander thema van Scars of War behandelen. Een kort overzicht.

Intro

Een kennismaking met Handicap International, het In Flanders Fields Museum en het gezamenlijke project Scars of War.

Aanmaak wapens

Op deze console confronteren we de massale aanmaak van munitie tijdens de Eerste Wereldoorlog met hedendaagse feiten. Zowel vroeger als nu was men erg inventief op het vlak van wapens en heerste er de overtuiging dat men er wel eens heel veel zou kunnen nodig hebben.

Aanmaak prothese

De littekens die een oorlog nalaat... in de meest letterlijke zin. De aanmaak van protheses, toen en nu. De gelijkenissen zijn opvallend.

Revalidatie

Na de aanmaak en het passen van de prothese volgt de zware revalidatie. Een nieuwe strijd die men moet aangaan, met vallen en opstaan...

Professionele opruiming

Na 'de grote oorlog', begon 'de grote opkuis'. Al had men er toen geen flauw benul van dat kinderen van de kinderen van de kinderen nog met die opkuis bezig zouden zijn. Na de Eerste Wereldoorlog werden Chinese arbeiders ingezet om de Westhoek op te ruimen, nu trekken mensen van Handicap International naar het buitenland om inwoners een opleiding te geven.

Ijzeren oogst

Mensen die op een voormalig slagveld wonen worden in hun dagelijks leven geconfronteerd met overgebleven munitie. Dat gebeurt noodgedwongen, omdat ze hun land moeten bewerken. Maar de confrontatie wordt soms opgezocht, omdat mensen hopen geld te winnen met de ijzeren oogst.

Preventie

(uit De Poperingenaar 19 oktober 1919)

"We kunnen de ouders niet genoeg aanraden hunne kinders te doen oppassen en hen te verwittigen tegen het gevaar van vreemde voorwerpen langs wegen en straten..."

Na WOI verschenen vaak persberichten die ouders wezen op het gevaar van niet-ontploft oorlogstuig. Meestal gebeurde dit naar aanleiding van een ongeval. Werknemers van Handicap International leren mensen in afgelegen dorpen hoe ze moeten reageren als ze een explosief vinden.

Emotionele verwerking

Hoe ga je met de pijn om? Hoe geef je je verdriet een plaats? Ieder probeert op zijn manier de geslagen wonden een plaats te geven. Tijd heelt alle wonden, maar de littekens blijven...

Psychische gevolgen

Een oorlog laat ook psychisch sporen na. Op militair niveau werden syndromen benoemd met de termen oorlogsneurose, shellshock, posttraumatische stressstoornis, ... En de burgerbevolking? Ook zij worden met doodsangst geconfronteerd. Deze console brengt 'hun' psychische strijd in beeld. Vroeger en nu.

Recyclage

Na een oorlog blijft er vaak zo massaal veel oorlogstuig achter, dat de bevolking er creatief mee gaat omspringen. Gasprojectielen worden tuinrollen, containers van clusterbommen worden een boot, ... Oorlogsschroot wordt ook tot kunst herschapen. Kunstvoorwerpen vol symboliek en ironie.

Het landschap, een stille getuige

Een oorlog kan je niet wegvegen, ook al wordt het land heropgebouwd. Het landschap zal altijd een stille getuige blijven van de strijd die er werd geleverd.

Verhalen van Scars of War

Oorlog treft mensen, ook jaren na datum. Deze console brengt de acht mensen in beeld van wie hun verhaal in het boekje 'Verhalen van Scars of War' gepubliceerd werden. Vier verhalen van 'hier' en vier van 'ver weg'. De afstand is groot, de overeenkomsten des te treffender. Het gaat om twee kinderen, twee landbouwers, twee ontmijners en twee mensen die uit financiële noodzaak oorlogstuig te lijf gingen.

Het herinneringsboekje vind je in deze persmap.

De fotografen

Fotograaf Tim Dirven kent de problematiek van achtergebleven niet-ontploft oorlogstuig heel goed, want hij trok voor Handicap International al naar Laos om er de gevolgen van clustermunities vast te leggen. Hij aarzelde dan ook niet om ook in eigen land, in de Westhoek, foto's te maken. Scars of War toont daarnaast beelden van twee andere gerenommeerde Belgische fotografen: Gaël Turine trok naar Colombia en Ethiopië, John Vink nam Cambodja voor zijn rekening.

TIM DIRVEN

Tim Dirven werd in 1968 geboren in Turnhout. Hij studeerde fotografie aan het Sint-Lukasinstituut in Brussel van 1988 tot 1992. Sinds 1996 werkt hij voor de krant De Morgen. Een groot deel van zijn werk bestaat uit levensverhalen van gewone mensen. In 2002 won hij de derde prijs in de World Press Photo-wedstrijd in de categorie 'Verhalen uit het dagelijks leven' met een reportage over vluchtelingen in Afghanistan.

www.timdirven.com

JOHN VINK

John Vink werd in 1948 in België geboren en studeerde fotografie aan de kunstschool Ter Kameren in Brussel. Hij is sinds 1971 freelance journalist en won in 1986 de prestigieuze 'W.Eugene Smiths Award in Humanistic Photography'. In 1986 sloot de fotograaf aan bij het agentschap Vu. In 1993 werd hij aspirant-lid en vier jaar later volwaardig lid van het fotopersbureau Magnum.

www.johnvink.com

GAËL TURINE

Gaël Turine werd in 1972 in Nieuwpoort geboren en studeerde fotografie aan de Hogeschool "75" te Brussel. Hij is iemand die via beelden een boodschap doorgeeft, net als anderen verhalen doorvertellen. Hij werkt als vaste fotograaf voor het tijdschrift Le Vif/l'Express en heeft al verschillende tentoonstellingen waaronder 'L'enfer me ment', 'D'un monde à l'autre' en '20 jaar zijn in Kaboel' op zijn naam.

www.gaelturine.com

De fotografen zijn beschikbaar voor interviews over de projectbezoeken en het fotografische werk. Contacteer hiervoor Wendy Huyghe op +32 484 36 81 62.

Praktische informatie

De tentoonstelling is tot 28 november 2010 op de Grote Markt van Ieper te zien. In de paasvakantie van 2011 wordt ze nog eens opgesteld op het Beeldenplein van Ieper.

Steden kunnen de tentoonstelling boeken. Er wordt dan een samenwerking gezocht met een school zodat de expo en het pedagogische luik hand in hand kunnen gaan.

Meer info:

Vincent Marot, Public Information Officer, Handicap International
Vincent.Marot@handicap.be of 02/ 233 01 90

2. Een pedagogisch project

Scars of War bevat ook een uitgebreid pedagogisch luik. Hierbij werden twee doelgroepen voor ogen gehouden: Kinderen van het zesde leerjaar en jongeren uit de 3e graad van het secundair onderwijs.

Wandelgids

Voor kinderen uit het lager onderwijs ontwikkelden we een leidraad om de tentoonstelling te bezoeken. Een wandelgids die hen van console naar console leidt. Per console werden 1 à 2 vragen opgesteld. Bij de ene vraag kan men het antwoord vinden op de console zelf, bij sommige andere vragen moet er iets dieper nagedacht worden. Het wandelgidsje kan gratis gedownload worden op de website www.scarsofwar.be.

Pedagogisch pakket

Op www.scarsofwar.be vind je tal van bijkomende informatie. Elke console wordt verder uitgelicht en je vindt er tal van filmpjes, artikels, getuigenissen, ... Daarnaast vind je op de site ook concrete lestips met bijkomende opdrachten om actief met de verkregen informatie om te gaan.

Workshops

Op de plaats waar de expo komt, worden ook workshops aangeboden.

Kinderen van het zesde leerjaar maken kennis met verhalen van hier en van ver weg. Op een interactieve manier, onder andere met een educatief spel rond clustermunitie, ervaren ze hoe burgers leven in een gebied waar landmijnen en clusterbommen liggen. Het boekje 'Verhalen van Scars of War' vormt hierbij de leidraad en wordt hen nadien dan ook gratis aangeboden.

Jongeren van de 3^e graad van het secundair krijgen eerst de film *Turtles can fly* van Bahman Ghobadi voorgeschoteld en gaan daarna in debat.

In Ieper (15 november – 26 november 2010 en 26 april – 6 mei 2011) worden voor beide doelgroepen projectweken georganiseerd. In die periode organiseert het In Flanders Fields Museum een aangepaste workshop waarbij men aan de hand van authentieke voorwerpen, persberichten, foto's en getuigenissen de impact van de niet-ontploffte munitie van de Eerste Wereldoorlog in de Westhoek (tussen 11 november 1918 en nu) uit de doeken doet. Een bezoek aan het museum behoort ook tot het programma.

3. Een informatieve website

Op de website www.scarsofwar.be kunnen leerkrachten per thema een lespakket vinden. Maar ook iedereen die de tentoonstelling heeft bezocht en achteraf meer wil lezen, kan hier terecht voor meer informatie, getuigenissen, foto's en filmpjes.

4. Allerhande activiteiten

10 november

Elfnovemberlezing en officiële opening expo Scars of War.

[Je vindt een uitnodiging voor de lezing en opening in bijlage](#)

15 november – 26 november 2010

Educatief programma 6e leerjaar

18 november

Lezing Scars of War

[Je vindt een uitnodiging voor de Novemberlezing in bijlage](#)

24 november

Mothers for Peace event: een debat over landmijnen

www.mothersforpeace.be

Op 26 april wordt de expo opnieuw opgesteld, op het beeldenplein van de Neerstad in Ieper

26 april – 6 mei 2011

Educatief programma 3^e graad secundair (zie: pedagogisch project)

Feiten over niet-ontploft oorlogstuig

1. In de Westhoek

Het (voorlopig) laatste burgerlijke slachtoffer van wapentuig van de Eerste Wereldoorlog viel op 29 februari 2008. De 70-jarige A.R. uit Ploegsteert, verzamelaar van oorlogsmateriaal, was in z'n garage een obus met een slijpschijf aan het bewerken toen die ontplofte. Zwaar gewond werd hij overgebracht naar het ziekenhuis in Ieper waar hij op 9 maart overleed.

Momenteel staat de teller op 893. Dit cijfer slaat op het aantal burgers uit het arrondissement Ieper die na het officiële einde van de oorlog slachtoffer werden van het achter gebleven moordend tuig.

Of dit effectief het laatste geval was, valt te betwijfelen. De bodem heeft nog lang niet al zijn geheimen prijs gegeven. Met de regelmaat van de klok komt nieuw tuig naar boven.

Een greep uit de gevallen van de laatste maanden die de krant hebben gehaald:

- 05/08/2010: In Oostkamp kwam bij wegwerkzaamheden een obus bloot te liggen. Omdat het te riskant was om dit tuig over een lange afstand te transporteren heeft DOVO dit op een privéterrein onschadelijk gemaakt.
- 19/08/2010: Tijdens wegenwerken botste een aannemer op een obus van de Eerste Wereldoorlog. De politie liet de werken stil leggen en verwittigde DOVO die het springtuig kwam ophalen.
- 10/09/2010: Tijdens weg- en rioleringswerken in Meldren botste een aannemer op een obus. Vijf omwonenden werden preventief geëvacueerd. DOVO werd verwittigd en nam de obus mee.
- 18/09/2010: Een landbouwer uit Zonnebeke is tijdens werkzaamheden op zijn akker op een zware obus uit de Eerste Wereldoorlog gestoten. DOVO kwam de obus ophalen.
- 07/10/2010: In Blakenberge werd tijdens de afbraakwerken van het strandcafé een obus uit de Tweede Wereldoorlog bloot gelegd. De politie vorderde DOVO op om het springtuig onschadelijk te maken.
- 19/10/2010: In Zomergem werd een obus van ongeveer 40cm lang gevonden. DOVO werd verwittigd om het op te laden.
- 29/10/2010: In Oevel werd iets na 12uur een obus gevonden uit WOII. Het tuig werd door DOVO in een nabijgelegen weide tot ontploffing gebracht.
- 04/11/2010: In Brussel werd op het terrein waar het nieuwe Navo-hoofdkwartier moet komen een bom van vijftig kilogram ontdekt. Omdat de bom te gevaarlijk was om te transporteren werd die ter plaatse door de ontmijningsdienst tot ontploffing gebracht.

De Dienst voor Opruiming en Vernietiging van Ontploffingstuigen (DOVO) in Poelkapelle (West-Vlaanderen) heeft dit jaar om en bij de 120 ton niet ontplofte springtuigen verzameld. Ongeveer 5 ton daarvan bevatte een chemische lading.

Het jongste (erkende) burgerlijke slachtoffer van de Eerste Wereldoorlog is nu 27 jaar. Maïté Roël was acht jaar toen een obus ontplofte op de plek waar de scouts, op kamp in Wetteren, een kampvuur hadden aangelegd.

Ze wordt begeleid door een sociaal assistent van het Instituut voor Veteranen(*). Het Instituut betaalt haar ook een maandelijkse uitkering. Op dit moment zijn er nog 14 andere burgerslachtoffers van de Eerste Wereldoorlog die door het Instituut worden geholpen.

2. In de wereld

*Zuid-Libanon, Een soldaat wordt gedood en minstens vier anderen raken gewond toen een **clusterbom** ontplofte. De mannen van de genieafdeling waren net een mijnenveld aan het opruimen. (AFP, 5 oktober 2010)*

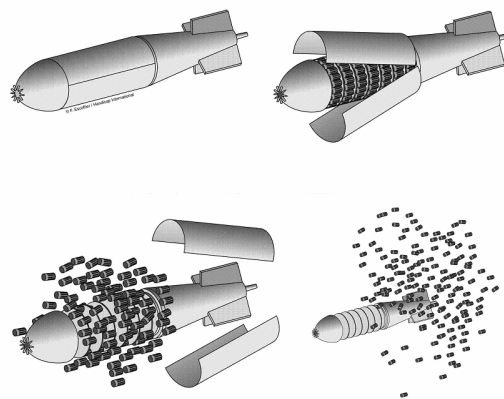
Afghanistan, De benen van oorlogsfotograaf Joao Silva eindigen sinds vorige week ter hoogte van zijn knieën. Hij was aan het werk in het zuiden van Afghanistan toen een minilandmijn ontplofte. (De Morgen, 6 november 2010)

Ongevallen door clustermunitie, landmijnen en ander niet-ontploft oorlogstuig halen nog veel te vaak te kranten. En dan zijn er nog de vele ongevallen die niet worden geregistreerd.

Het probleem

Landmijnen zijn blinde wapens, ze maken geen onderscheid tussen de voetstap van een soldaat of een kind. Ze blijven liggen tot een mens of een dier het ontstekingsmechanisme activeert. In Cambodja bijvoorbeeld bestaat het totaal aantal landmijnslachtoffers voor 75% uit burgers (geregistreerd tussen 1979 en 2007). Van de 63.000 slachtoffers overleefden er 43.000 het ongeluk. Landmijnen zijn namelijk vooral ontworpen om te verminken omdat de een gewonde soldaat meer aandacht opeist dan een dode. Alle slachtoffers moesten een of meerder amputaties ondergaan en hebben levenslange hulp nodig.

Clustermunitie is bedoeld om met één tuig een grote perimeter te treffen. Het principe is eenvoudig: een grote houder (bom, obus, raket) wordt gevuld met kleine bommetjes, submunitie genoemd. De houder gaat open en verspreidt de submunitie over de geïsoleerde zone, waardoor een tapijt van explosies ontstaat dat zich kan uitstrekken over meerdere hectares. Deze willekeurige verspreiding is een schending van het internationaal humanitair recht, dat eist dat een onderscheid wordt gemaakt tussen burgerlijke en militaire doelwitten. Clusterbommen werden voor het eerst ingezet tijdens WOII door de Sovjet-Unie en Duitsland. In Koude Oorlogstijd zag men het als een ideaal antwoord op enorme colonnes mensen en tanks, maar de aard van de oorlogen veranderde en burgers bevinden zich meer en meer in de vuurlinie.

Clusterbommen kunnen honderden submunitie bevatten. Ze onderscheiden zich van landmijnen door hun intentie: landmijnen zijn ontworpen om NIET te ontploffen wanneer ze worden geplaatst, terwijl clustermunitie bedoeld is om dat wel te doen. Toch gebeurt dat vaak niet, doordat het mechanisme hapert. Uit onderzoek blijkt dat 5 à 30% van de clustermunitie niet ontploft. Ze blijven dan liggen op de grond, in bomen of op daken van de huizen en worden dan de facto landmijnen, klaar om te ontploffen bij de minste aanraking. Zo vormen ze een dodelijke bedreiging voor burgerbevolking die er tijdens hun bezigheden mee in contact kunnen komen (landbouw, bosbouw, wederopbouw van oorlogsgebied...). Kinderen worden aangetrokken door de felle kleuren van bepaalde clustermunitie en zijn een belangrijke risicogroep.

Enkele opvallende cijfers

Landmijnen

In 2008 werden 5.197 mensen het slachtoffer van landmijnen of niet-ontploft oorlogstuig, dit in 75 verschillende landen. Van hen overleefden 1.266 mensen dit niet.

Bijna twee derde van de slachtoffers bestond uit gewone burgers. Dit cijfer daalt elk jaar (71% in 2007, 81 % in 2005). Kinderen vormen maar liefst 41% van alle burgerslachtoffers.

Het staat vast dat veel ongevallen niet worden geregistreerd. 27 % van de ongevallen gebeurde in landen of streken waar er geen officiële databank is.

Bron: Landmine Monitor 2009

De nieuwe Landmine Monitor wordt gelanceerd op 24 november 2010-11-09

Meer cijfers en info: www.the-monitor.org

Clustermunitie

Eind 2009 stond de teller op 16,816 slachtoffers van clustermunitie. Ze werden geteld in minstens 27 landen of regio's. Liefst 14.719 van die ongevallen werden veroorzaakt door achtergebleven clustermunitie dat niet ontplofte tijdens de aanval.

Het geschatte aantal slachtoffers van clustermunitie ligt trouwens veel hoger: tussen 58.000 en 85.000

Van alle geregistreerde slachtoffers was 98% een gewone burger.

Bron: Cluster Munition Monitor 2010

Meer cijfers en info: www.the-monitor.org

De oplossingen

Een verbod op landmijnen

In december van het jaar 1997 werden via de ondertekening van het **Verdrag van Ottawa** landmijnen al verboden. Een wapen dat net zoals clustermunitie lang na een conflict een bedreiging vormt voor burgers. Het Verdrag voor een verbod op landmijnen verbiedt het gebruik, de productie en de verhandeling van antipersoonslandmijnen. Het bepaalt dat mijngebieden binnen tien jaar moeten worden ontmijnd en dat de opgeslagen antipersoonsmijnen binnen vier jaar moeten worden vernietigd. Dankzij het verdrag vallen er steeds minder slachtoffers van dergelijk oorlogstuig. Er worden ook meer en meer mensen voorgelicht rond de gevaren van landmijnen.

Een verbod op clustermunitie

Samen met een aantal andere ngo's riep Handicap International in 2005 op om clustermunitie te verbannen en begon in verschillende landen te lobbyen voor een verbod. België verbood in 2006 als eerste land ter wereld de productie, het gebruik, de opslag en transfer van deze wapens. Na een hele reeks diplomatieke conferenties aanvaardden op 30 mei 2008 in Dublin 107 staten de *Conventie over Clustermunitie*. Op 3 december werd ze officieel ondertekend in Oslo. Op 1 augustus 2010 trad de conventie in werking nadat 30 landen het hadden geratificeerd op 16 februari 2010. Sinds 2008 was er nog een ernstige melding van het gebruik van

clustermunitie: in december 2009 bombardeerden de Verenigde Staten een (vermeend) trainingskamp van al-Qaeda in Jemen. De VS noch Jemen sloten zich aan bij de conventie.

Momenteel vindt in Laos een eerste herzieningsconferentie plaats voor de verdragspartijen van de conventie over Clustermunitie: 108 staten hebben die ondertekend, een 40-tal hebben geratificeerd.

De Ban Advocates

Handicap International werkte bij het lobbyen voor het verbod samen met een groep personen die zelf slachtoffer werden van clustermunitie, de zogenaamde "Ban Advocates". Zij beïnvloedden de discussies de over alle belangrijke thema's die aan bod kwamen tijdens het Oslo-proces over clustermunitie. Hun verhalen brachten het menselijke leed naar voren. Niemand kon ze negeren.

Mina Zunac uit Kroatië is een van de Ban Advocates.

www.banadvocates.org

Steun aan slachtoffers

© John Vink, Cambodja

Naast het lobbywerk helpt de organisatie slachtoffers van landmijnen, clustermunitie en andere niet-ontpofte oorlogstuigen via revalidatieprojecten. Handicap International is voorstander van een totaalaanpak en maakt daarvoor gebruik van al dan niet zelf opgerichte revalidatiecentra. We zorgen daarbij niet enkel voor een prothese maar geven ook psychologische begeleiding en

helpen bij de sociale re-integratie. De centra hebben een driedelige taak: deskundige fysiotherapie geven, prothesen en loopmiddelen leveren en sociale begeleiding geven aan patiënten die naar huis terugkeren. Op die manier kunnen ze makkelijker terug naar school of aan het werk. We geven hiervoor permanente scholing aan fysiotherapeuten, prothesemakers en sociaal assistenten. De slachtoffers hebben gemiddeld elke drie jaar een nieuwe prothese nodig, hun hele leven lang.

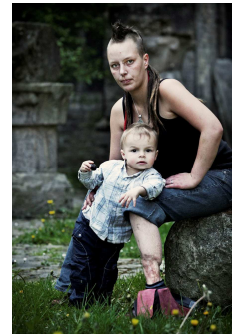
Twee overlevenden: Mina en Maïthé

Mina en Maïté

© Mina Zunac

Mina Zunac woont in Zagreb, Kroatië. Vijftien jaar geleden was ze op weg naar de bank toen een clusterbom insloeg en haar zwaar verwondde. Ze was toen twintig jaar. Sindsdien zet Mina zich in voor een wereldwijd verbod op clustermunitie.

© Tim Dirven

Maïté Roël zat op 6 juli 1992 rond een kampuur in Wetteren toen een oude granaat ontplofte. Maïté, toen acht jaar, raakte zwaar gewond en is voor het leven verminkt.

Het verhaal van Maïthe vind je terug in het herinneringsboekje.

Het verhaal van Mina kan je lezen in bijlage.

Meer info?

Wendy Huyghe – persverantwoordelijke Handicap International
Tel: 02/233.01.87 of 0484/36.81.62
Mail: Wendy.Huyghe@Handicap.be

Wouter Sinaeve – educatief medewerker In Flanders Fields Museum
Tel: 057/239.450 of 0473/50.22.16
Mail: stedelijke.musea@ieper.be